

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і психології

*ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РЕФОРМУВАННЯ ШКОЛИ*

Збірник наукових та науково-методичних праць
кафедри педагогіки і психології
Криворізького державного педагогічного університету

Випуск 1

Кривий Ріг
2002

робота дають можливість розширенню та поповненню словникового запасу учнів під час вивчення розділу „Будова слова”.

РОЛЬ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ У АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ РІДНОЇ МОВИ

Н. І. Білоконна

Запровадження нових державних стандартів шкільного курсу мовної освіти викликало необхідність переорієнтації змісту та методики початкового навчання від формально описового підходу до комунікативно-діяльнісного. Особливого значення в цих умовах набувають мовленнєві вміння учнів: слухати і розуміти, говорити, читати, писати. Розвиток мовлення із декларативного гасла має перетворитися на провідний принцип для кожного уроку, кожного домашнього завдання з рідної мови.

На думку провідних вітчизняних науковців та методистів (В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко, М.С.Вашуленко, Г.П.Коваль, І.П.Гудзик, О.Н.Хорошковська, Л.О.Варзацька та ін.), реалізація даного принципу повинна здійснюватися за такими основними напрямками роботи:

- формування й удосконалення дитячої звуковимови та грамотності;
- засвоєння найважливіших норм української орфографії;
- збагачення, уточнення та активізація словникового запасу;
- формування й удосконалення граматичного ладу мовлення.

За комунікативно-діяльнісного підходу до навчання мови школярі одержують її не в готовому вигляді, а здобувають, збирають, сортують, трансформують, активно нею обмінюються. Це ставить перед учителем необхідність:

- 1) забезпечення належної мотивації навчальної діяльності школярів;
- 2) адекватно меті відібрати зміст навчання;
- 3) визначення способів отримання теоретичних відомостей з підручника;

4) розробки системи вправ на засвоєння теоретичного матеріалу;

5) формування практичних мовленнєвих умінь за допомогою цих вправ;

6) добору комплексу контрольних-перевірочних завдань;

7) створення власної методики отримання зворотної інформації;

8) аналізу результатів та корекції подальшої навчальної роботи.

У контексті вищевказаних завдань та підходів до вивчення початкового курсу рідної мови домашня робота є „важливою складовою навчального процесу” (С.У.Гончаренко). Водночас – це „необхідне доповнення до уроку, яке формує в учнів звичку до регулярної самостійної роботи, виконання завдань різної складності” (Х.Древелов). А відомий дидакт початкової школи О.Я.Савченко, визначаючи домашні завдання як „форму самостійної роботи учнів”, акцентує особливу увагу на її цілях: закріплення, поглиблення й розширення знань; контроль; розвиток індивідуальних здібностей; підготовка учнів до активного засвоєння нового матеріалу; формування вмінь і навичок самостійної праці.

Характерною рисою домашніх завдань є їхній органічний зв'язок з уроком. Працюючи над домашнім завданням, школяр продовжує навчатися, тому тут, як і в процесі засвоєння знань на уроці, необхідно забезпечувати основні дидактичні принципи: активність і самостійність навчальної праці; доступність і науковість змісту, систематичність; врахування індивідуальних особливостей тощо.

Щоб з'ясувати ставлення учнів початкових класів до навчальної роботи, яка виконується вдома, нами було проведено анкетування.

Опитуванням охоплено близько 120 молодших школярів.

Питання для учнів були такими:

1. Мені подобається виконувати домашні завдання тому, що:

а) це робити цікаво;

б) хочу навчитися грамотно писати;

в) отримую хороші оцінки.

2. Мені не подобається виконувати домашні завдання, тому що:

а) хочу гуляти;

б) хочу гарно виконати завдання, але не знаю, як це зробити, роблю багато помилок;

в) вважаю, що домашня робота не потрібна.

Аналіз відповідей показав, що 12 % учнів виконують домашні завдання із зацікавленістю; 44 % опитаних подобається виконувати завдання, що даються додому, оскільки вони розуміють, що це допомагає їм здобувати знання (слід зазначити, що цей варіант обрали переважно третьокласники). Не подобається виконувати домашні завдання 44 % респондентів. Причини негативного ставлення до цієї важливої роботи розподілилися таким чином: 27 % - хочеться гуляти; 11 % - не згають, як виконувати завдання; 6 % - не розуміють, навіщо задається робота додому.

Вивчення науково-педагогічної літератури (Ю.К.Бабанський, В.Ф.Паламарчук, О.Я.Савченко, Х.Древелов, Л.С.Баршай та ін.), аналіз та узагальнення педагогічного досвіду дозволило нам визначити ряд дидактичних умов, які допоможуть зробити домашні завдання засобом активізації навчання молодших школярів рідної мови.

Працюючи над виконанням домашнього завдання, школяр має чітко уявляти кінцевий результат своєї роботи. Формулювання домашнього завдання повинно бути лаконічним і зрозуміти (питання „Що потрібно зробити, щоб виконати завдання?” – спонукає учнів сформулювати конкретні етапи роботи. Досвідчені вчителі часто пропонують учням задавати питання до поставленого завдання). Організуючи навчальну діяльність молодших школярів як у школі, так і вдома, необхідно поєднувати оптимальні методи роботи. Так, наприклад, В.Ф.Паламарчук зазначає, що значний ефект у засвоєнні нових знань на уроці і під час виконання домашніх вправ мають евристичні методи.

Активізація домашньої роботи відбувається при умові здійснення диференційованого та індивідуального підходу до учнів.

Розвиток індивідуальності кожного школяра – вимога, в

реалізації якої домашньому завданню відводиться особлива роль. Оптимальний розвиток кожного учня вимагає:

- добиватися, щоб кожен учень засвоїв основний зміст початкової освіти;
- на основі цього використовувати індивідуальні можливості, нахили, сильні сторони кожної дитини;
- виявляти обдарованих учнів і цілеспрямовано розвивати їхні можливості.

Індивідуалізація домашніх завдань в умілих руках досвідченого педагога може бути ефективним засобом заохочення, стимулювання „зони найближчого розвитку” (Л.С.Виготський) школярів. Практика свідчить, що диференціація завдань має особливе значення у 1 (2) класі, де різний рівень дошкільної підготовки суттєво впливає на успіхи дитини у навчанні. Основне завдання вчителя – навчити учнів вірити у власні сили, долати труднощі, отримувати задоволення від самостійної праці.

Під час експериментального навчання нами широко практикувалися індивідуальні завдання такого характеру:

- додаткові завдання для тих, що мають позначку ();
- розробка спеціальних завдань, розрахованих на учнів з різним рівнем підготовки;
- пояснення змісту і способів виконання завдання, індивідуальний інструктаж;
- час від часу окремим учням зовсім не давати домашніх завдань;
- виконувати домашнє завдання за власним вибором із декількох варіантів;
- зменшення обсягу завдань слабшим учням, ускладнення роботи додатковими творчими вправами сильнішим учням;
- завдання – мінімум (розраховане на всіх);
- завдання – максимум (для учнів з підвищеним інтересом до вивчення української мови).

Під час виконання домашніх завдань ми рекомендували учням дотримуватися науково обґрунтованої системи організації роботи та відпочинку. Так, в інформаційному збірнику Міністерства освіти України (1999 р.) зазначено, що „у 1-му класі

чотирирічної початкової школи та в першій чверті 1-го класу трирічної початкової школи домашні завдання не задаються. В інших класах обсяг домашніх завдань має бути таким: 1 клас – з другої чверті; 2 клас – 45 хв.; 2 (3) клас – 1 год. 10 хв.; 3 (4) кл. – 1 год. 30 хв.

При виконанні домашніх завдань слід враховувати години, на які припадає підвищена працездатність дітей (для молодших школярів це 16.00 та 17.00).

Таким чином, на практиці було перевірено, що дотримання перелічених умов у комплексному застосуванні здатне забезпечити високу ефективність домашньої роботи молодших школярів.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Древелов Х., Дітер Х. та ін. Домашні завдання. – М., 1989. – 248 с.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – К.: Абрис, 1997. – 415 с.

ПЕРЕКАЗ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В. П. Савицька

Глибоке усвідомлення учнями значення слова як основної одиниці мови є міцним фундаментом для розширення і збагачення словникового запасу. Школярів потрібно вчити вільно, логічно і грамотно висловлювати свої думки. Значна роль поряд із іншими видами роботи у початковій школі належить переказам. Вони відіграють велику роль у збагаченні активного словника учнів, розвивають здібності критично оцінювати навколишню дійсність, допомагають виробляти вміння виділяти головне, робити певні узагальнення. Перекази розширюють і уточнюють словниковий